

Sygn. akt IV CSK 178/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 listopada 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Iwona Koper (przewodniczący)

SSN Kazimierz Zawada

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej [...] przeciwko Krajowej Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej w S. o ustalenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 28 listopada 2013 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 lipca 2012 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Okręgowego w G., którym została oddalone powództwo o ustalenie, że uchwała Zarządu Krajowej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej w S. nr 1 z dnia 8 sierpnia 2011 r. jest nieważna, ewentualnie o ustalenie, że powódka nie jest zobowiązana do wykonywania obowiązków nałożonych na nią tą uchwałą.

Sąd drugiej instancji zaakceptował stan faktyczny ustalony przez Sąd Okręgowy i przyjął go za własny. Ustalił, że Zarząd pozwanej działając na podstawie art. 34, 39 ust. 2 pkt 2 oraz art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych (Dz. U. z 1996 r., Nr 1, poz. 2 ze zm.; dalej u.s.k.o.k.), podjął zaskarżoną uchwałę w sprawie warunków, trybu sporządzania oraz zakresu informacji o działaniach naprawczych i stabilizacyjnych w spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych. W uchwale określono szczegółowo obowiązki informacyjne spółdzielczych kas w sytuacji zagrożenia stabilności finansowej, a także ich obowiązki w zakresie składania informacji i wyjaśnień w trakcie realizacji działań zmierzających do usunięcia stwierdzonych zagrożeń oraz ustabilizowania sytuacji finansowej. Uchwała ta uchyliła uchwałę nr 1 Zarządu KSKOK z dnia 24 kwietnia 2001 r. dotyczącą warunków, trybu sporządzania oraz zakresu programów naprawczych w spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych. Sąd Apelacyjny podzielił pogląd prawny Sądu pierwszej instancji, że pozwana uchwalając zaskarżoną uchwałę nie przekroczyła ustawowych kompetencji, a treść uchwały nie jest sprzeczna z przepisami prawa i zasadami współżycia społecznego. Stwierdził, że zagadnienie prawne w niniejszej sprawie dotyczy tego, czy Krajowa Kasa może w ramach nadzoru podjąć działania inne, niż wymienione w art. 39 – 42 ustawy. W jego ocenie wykładnia art. 34, 35 oraz 39 ustawy regulujących zakres nadzoru Krajowej Kasy nad zrzeszonymi w niej kasami oszczędnościowo – kredytowymi powinna uwzględniać z jednej strony autonomię prawną i gospodarczą tych kas, a z drugiej strony cel tego nadzoru – zapewnienie stabilności finansowej kas oraz bezpieczeństwa zgromadzonych w nich oszczędności. Uprawnienia Krajowej Kasy z tytułu nadzoru zostały uregulowane w art. 39 – 42 i ich zakres, ze względu na ich wyjątkowość, musi być rozumiany ściśle. Uprawnienia te sprowadzają się do

czynności kontrolnych podejmowanych indywidualnie w stosunku do poszczególnych kas i w razie stwierdzenia uchybień do wzywania ich do usunięcia i podejmowania w stosunku do nich określonych decyzji. Wśród działań nadzorczych ustawa nie przewiduje wydawania zaleceń wiążących wszystkie zrzeszone kasy. Uznał jednak, że Krajowa Kasa może podejmować w ramach nadzoru działania inne, niż wymienione w art. 39 – 42 ustawy, bowiem artykuł 40 nie wymienia czynności nadzoru enumeratywnie, natomiast środki wymienione w art. 41 i 42 mają charakter indywidualny. Brak jest wobec tego przeszkód, pozwana w ramach nadzoru używała także innych instrumentów nadzorczych, pozwalających na realizację celu określonego w art. 34 ustawy – zapewnienia stabilności finansowej kas oraz bezpieczeństwa zgromadzonych w nich oszczędności. Podzielając pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego IV CSK 462/07, iż wobec wykonywania przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo - kredytowe działalności bankowej muszą one kierować się normami określającymi poziom dopuszczalnego ryzyka bankowego, które w oparciu o art. 35 pkt 5 ustawy określa Kasa Krajowa wskazał, że określenie przez nią tych norm jest „działaniem na rzecz swoich członków”, którego celem jest właśnie zapewnienie stabilności finansowej kas. Wprowadzenie ich wiąże się z funkcją regulacyjną Krajowej Kasy, która polega na określeniu takich zasad działania kas, których przestrzeganie pozwala na realizowanie powyższego celu działania pozwanej. Reasumując stwierdził, że Kasa Krajowa ma prawo wyznaczać granice zapewniające stabilność finansową kas. Sposób żądania informacji określony w uchwale nie stanowi przy tym naruszenia art. 39 ust. 2 pkt 2 ustawy, wykładnia bowiem tego przepisu nie pozostawia wątpliwości, iż informacja ta należy do desygnatów dokumentów wymienionych w tym przepisie. W konsekwencji uznał, że brak jest podstaw do stwierdzenia nieważności zaskarżonej uchwały.

W skardze kasacyjnej powódka zarzuciła naruszenie prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.); - art. 39 ust. 2 pkt 2 w zw. z art. 40 i 34 u.s.k.o.k. przez ich błędną wykładnię i wadliwe zastosowanie; - art. 40 uskok przez błędną wykładnię; - art. 39 ust. 2 pkt 2 u.s.k.o.k. przez brak wykładni oraz art. 35 pkt 5 uskok przez błędne zastosowanie i wadliwą wykładnię. Wniosła o uchylenie

zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zawiera jedynie zarzuty naruszenia prawa materialnego. Podniesiony przez pozwaną zarzut utraty przez powódkę interesu prawnego na etapie postępowania kasacyjnego wobec uchylenia z dniem 27 października 2012 r. ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. uskok ustawą z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych (Dz. U. z 2012 r., poz. 855 ze zm.; dalej ustawa z 2009 r.), która nadzór nad kasami i pozwaną przekazała Komisji Nadzoru Finansowego i uregulowała ustawowo materię objętą zaskarżoną uchwałą, nie jest uzasadniony. Kontrola kasacyjna obejmuje prawidłowość rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji, zaś w dacie orzekania tego Sądu powódka niewątpliwie miała interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. w zaskarżeniu uchwały. Uchwała regulowała w objętym nią zakresie wykonywanie nadzoru przez pozwaną nad kasami, a zatem kwestia jej ważności ma wpływ na ocenę prawidłowości działań podjętych przez pozwaną w okresie do dnia 27 października 2012 r. Tak więc fakt, że od daty wejścia w życie ustawy z 2009 r. uchwała nie może mieć zastosowania, a niniejsza sprawa ma niejako wymiar historyczny, nie ma wpływu na ocenę interesu prawnego powódki, bowiem nie można odmówić powództwu celowości istniejącej w dacie orzekania przez Sąd Apelacyjny w aspekcie potrzeby ochrony jej sfery prawnej.

Istota zarzutów naruszenia art. art. 39 ust. 2 pkt 2, 40, i 35 pkt 5 u.s.k.o.k. sprowadza się do twierdzenia, że zakres uprawnień Kasy Krajowej w ramach nadzoru nad kasami musi być wykładany ściśle, ustawa nie przewiduje wydawania zaleceń wiążących wszystkie zrzeszone w niej kasy oraz obowiązku przygotowania projekcji planowanych działań naprawczych, a jedynie zezwala na zbieranie informacji i wyjaśnień o faktach istniejących indywidualnie w stosunku do poszczególnych kas. Błędny wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 35 pkt 5 u.s.k.o.k. skarżąca uzasadnia przyjęciem przez Sąd drugiej instancji, że stanowi on uprawnienie pozwanej do uchwalenia uchwały mimo, że nie został w niej wskazany jako podstawa prawna.

Podstawa skargi kasacyjnej przewidziana w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. wyróżnia dwie formy naruszeń prawa materialnego – błędne rozumienie treści lub znaczenia normy prawnej z punktu widzenia ustalonych reguł wykładni (błędna wykładnia) oraz błędne subsumowanie faktów ustalonych w procesie pod abstrakcyjny stan faktyczny zawarty w hipotezie normy prawnej (niewłaściwe zastosowanie). Skarżący powinien zatem wskazać oddzielnie każdą z postaci naruszenia prawa materialnego i przytoczyć zarzuty odpowiednie do każdej z nich. Aczkolwiek konstrukcja zarzutu nie jest prawidłowa, skarżąca bowiem zarzuca „błędą wykładnią i niewłaściwe zastosowanie”, to z jego treści oraz uzasadnienia wynika, że powódka zarzuca wadliwe zastosowanie art. 35 pkt 5 oraz błędą wykładnią art. 39 ust. 2 pkt 2 i 40 u.s.k.o.k.

Błędnie wywodzi skarżąca, że art. 35 pkt 5 u.s.k.o.k. zezwalający Kasie Krajowej na określanie norm dopuszczalnego ryzyka został wskazany jako podstawa prawna uchwały. Sąd Apelacyjny powołał ten przepis oraz art. 34 u.s.k.o.k. jedynie jako normy wskazujące na kierunek wykładni przepisów regulujących zagadnienie nadzoru pozwanej nad kasami, a w związku z tym konieczność uwzględnienia z jednej strony autonomii prawnej i gospodarczej kas i z drugiej strony celu nadzoru, którym jest zapewnienie stabilności finansowej kas oraz bezpieczeństwa zgromadzonych w nich oszczędności. Konstatacji tej, jak również stwierdzeniu, iż zakres uprawnień określonych w art. 39 – 42 ustawy musi być wykładany ściśle, nie można odmówić słuszności.

Nie okazały się trafne zarzuty naruszenia art. 39 ust. 2 pkt 2 i 40 u.s.k.o.k. Zważyć bowiem należy, że wprawdzie ustawa nie przewiduje podejmowania działań naprawczych w wypadku zagrożenia stabilności kasy, ale skoro przewiduje stosowanie przez Kasę Krajową środków ostrzejszych takich jak zawieszenie jej działalności i ustanowienie zarządcy (art. 42) lub podwyższenie limitu rezerwy płynnej / art. 32 /, to uzasadnione jest przyjęcie, że w sytuacji zagrożenia płynności finansowej kasy, może być także prowadzone postępowanie naprawcze. Zaskarżona uchwała ma zastosowanie tylko w sytuacji zagrożenia stabilności finansowej kasy i w trakcie działań zmierzających do ich usunięcia. Dodatkowo obowiązek informacyjny aktualizuje się dopiero po przekazaniu informacji o stanie zagrożenia przekazanej przez zarząd lub komisję rewizyjną kasy albo po

stwierdzeniu takiego stanu przez Krajową Kasę. W punkcie pierwszym uchwały postanowiono także, że żądanie informacji następuje w odniesieniu do konkretnej kasy indywidualnie. Takie ujednoczenie informacji, które mogą być żądane indywidualnie od konkretnej kasy i które dotyczą stanu istniejącego, a o przewidywanym toku postępowania naprawczego wprowadzie stanu przyszłego, ale w oparciu o istniejący stan finansowy, nie może być uznane za sprzeczne z art. 39 ust. 2 pkt 2, ani z art. 40, a zwłaszcza jego pkt 6 u.s.k.o.k. Badanie prawidłowości prowadzonej działalności finansowej mieści się w pojęciu badania rzetelności i gospodarności kasy. Artykuł 39 u.s.k.o.k. przewiduje dwa uprawnienia nadzorcze – wstęp na teren, gdzie prowadzona jest działalność oraz żądanie informacji na piśmie lub ustnie. Ze sformułowania „pisemne informacje” w sposób oczywisty wynika, że nie są one połączone z wstępem, jak to sugeruje skarżąca. Informacje te powinny pozostawać w korelacji z czynnościami podejmowanymi w ramach nadzoru określonymi w art. 40, który przewiduje badanie sytuacji finansowej kas, natomiast nie określa środków, za pomocą których się to odbywa. Ujednoczenie informacji, które zobowiązana jest przedłożyć kasa w sytuacji zagrożenia stabilności finansowej, w stosunku do wszystkich kas, porządkuje postępowanie w tym zakresie, czyni procedurę czytelną dla wszystkich kas i nie narusza ich samodzielności. Odróżnić należy bowiem określenie zasad żądania informacji po spełnieniu określonych w uchwale przesłanek, od podjęcia decyzji przez Kasę Krajową o zażądaniu tych informacji od konkretnej kasy indywidualnie. Z tych względów omawiane zarzuty naruszenia ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo - kredytowych w brzmieniu obowiązującym na datę podjęcia uchwały nie zasługują na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw kasacyjnych, a z urzędu bierze pod uwagę jedynie nieważność postępowania. Zakres dopuszczalnej kognicji wyznacza zatem strona skarżąca, która z mocy art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. powinna przytoczyć podstawy kasacyjne, zaś granice tych podstaw wyznaczają zarzuty naruszenia wskazanych przepisów prawa. Sąd Najwyższy jest władny dokonywać oceny tylko tych zarzutów, które zostały sformułowane przez skarżącego i nie może uwzględniać naruszenia innych przepisów, a zwłaszcza nie może zastąpić

skarżącego w wyborze przepisów, które mogły być naruszone przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia lub stawiać hipotez co do tego, jakiego przepisu prawa mogą dotyczyć argumenty sformułowane w uzasadnieniu skargi. Skarżąca nie podniosła zarzutu naruszenia art. 58 k.c. określającego sankcję za dokonanie czynności prawnej sprzecznej z prawem, a więc brak wskazania podstawy prawnej nieważności uchwał oznacza, że uchyla się spod kontroli kasacyjnej prawidłowość stanowiska Sądu drugiej instancji w tym zakresie oraz możliwość oceny, nawet przy hipotetycznym założeniu wadliwości jego poglądu o zgodności uchwały z ustawą, czy w sprawie zachodzą przesłanki określone w tym przepisie. Podniesienie wyłącznie zarzutów naruszenia przepisów ustawy o spółdzielniach oszczędnościowo - kredytowych z pominięciem zarzutu naruszenia art. 58 k.c. czyni niemożliwą kontrolę Sądu Najwyższego w sprawie o ustalenie nieważności uchwały Zarządu Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej.

Zważywszy na powyższe orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.